

elici possunt; ecce emolumenta, quæ ex eo peccatores percipere possunt et debent. Contemplamini ergo hodie Christum resurgentem, illum admiramini e sepulchro egredientem et vos ipsos excitate ad surgendum a vitiis vestrorum sepulchro. Ab eo surgite vere, surgite prompte, surgite integraliter, surgite constanter, ut in priora non iterum cadatis peccata. Tandem ita surgite, ut in novitate vitæ ambuletis, et a via peccati ad rectas justitiæ et sanctitatis semitas transeat. In novitate vitæ ambulate, et æternam vitam obtinebitis. Amen.

FERIA II POST PASCHA.

DE PECCATIS RECIDIVÆ.

Mane nobiscum, quoniam adcesperavit (Luc. 24).

Qui Deum paschalibus hisce festis, mediante sancto penitentia sacramento invenire, et intra se per gratiam sanctificantem recipere meruerunt, magna cura et sollicitudine illum intra se servare et detinere debent. Thesaurus est infinitus, cujus jactura inestimabilis; Rex regum est, quem a nobis expellere nefas; sponsus animarum nostrarum est, quem relegare scelus; summum tandem bonum nostrum est; quod si per gratiam sanctificantem nobis inhæreat, per adveniens mortale peccatum illud foras mittere horrendum videtur flagitium. Non ergo a nobis Christum ejicere, imo cum discipulis eum enixe rogare debemus, ut nobiscum maneat; *mane nobiscum Domine*. Postquam optatum et sollicitè quassitum sponsum invenit sponsa sacra, diligenter cavet ne illum a se expelleret, quinimo qua potuit arte et sollicitudine illum tenuit, ne exiret; *inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam* (Cant. 3). O quam felices, qui Christum sponsum hoc paschali

tempore, per penitentiam invenerunt! quam beati, qui illum nunc possident! At summopere caveant necesse est, ne in pristina recidendo peccata, illum e cordibus suis ejiciant; non enim expellendus, sed studiose tenendus, ac quisque cum sponsa dicere debet; *tenui eum, nec dimittam*. Qui in mortalia non relabuntur, Christum in cordibus suis tenent; qui autem in ea relabuntur, illum a se expellunt. Ut autem homines ad non expellendum a se Christum excitemus, de recidivæ peccato et infelicitate hodie disseram. Ave.

Peccatorem christianum cum peccatore infideli conferens D. Chrysostomus, ait christianum infideli gravius peccare, durius plecti, et difficilius surgere: *Christianus gravius peccat, durius vapulat, difficilius reparatur*. Christianus quidem *gravius peccat*, cum graviora ejus sint peccata, quo maiorem veritatis notitiam habet; *durius etiam vapulat*, eo quod si in statu mortalitatis peccati moriatur, quo plura percepit beneficia in hoc mundo, eo acerbioribus in alio suppliciis plectetur; *difficilius tandem a peccato surgit*, quia cum acceptis a Deo gratis abusus sit, minores ad surgendum a peccato ei Deus gratias impertit. Hæc omnia, quæ de quolibet christiano dicit Chrysostomus, verissima potissimum comprobantur in illo christiano, qui post peractam penitentiam, in priora, seu in eisdem speciei peccata relabatur: recidivæ enim peccata sunt graviora, poena eorum est acerbior, et regressus difficilior. Quod verissimum patet, cum de peccatorum recidivæ malitia, poena et remediis disseruerimus. Videamus ergo peccati recidivæ 1. *malitiam*, ut eam detestemur; 2. *poenam*, ut eam devitemus; 3. *remedia*, ut illa sumamus.

I PARS.

Peccati recidivæ malitia.

Quamvis non satis exaggerari possit vel minimi mortalis peccati malitia, quid tamen gravius et quid malignius in recidivæ peccato adnotatur, ac longe gravius peccat qui post impetra-

tam a Deo veniam in eadem peccata, quorum penitentiam egit, denuo labitur; quia recidiva priorum peccatorum malitiæ addit contemptum, ingratitudinem et perfidiam: 1. contemptum Dei; 2. ingratitudinem erga Deum; 3. perfidiam adversus Deum.

1. Tanta Dei in peccatores est bonitas, tantus amor, ut quamvis scelerum myriades perpetraverint, omnes ad se per penitentiam venientes, benigne recipiat, ex corde amplectatur, gratia sanctificante ditet, in filios adoptet, et in æterni regni hæredes recipiat. Ideo si post tot accepta a Deo beneficia, iisdem quibus antea peccatis adhæreant, ac in priora scelera reincidant, hæc reincidentia Deum graviter contemnunt, eumque quasi irridunt: *irrisor est, et non vere penitens, qui adhuc agit quod poenitet: poenitentia enim est sic plangere commissæ, ut non committantur plangenda* (S. Aug. serm. de poenit. et jejun.). O peccator, cum penitentiam egisti, Deo et confessario pollicitus es, te nusquam amplius invisurum hanc creaturam, quæ ad illicita et pudenda te toties allexerat; promiseras te non amplius aditurum hæc et illa loca, in quibus Dei et animæ toties jacturam feceras; protestatus eras te usuris, helluationibus, detractionibus, et vite licentiori abrenuntiaturum; et tamen idem nunc es qui antea; iniquitatis vias nunc iteras ac priorem, licentioremque vivendi modum iterum sumis, et in priora relaberis peccata; scito quod hæc reincidentia Deo, a quo veniam et multa beneficia percoperas, gravem injuriam irrogas, quia illum contemnis et irrides: *irrisor est, et non vere penitens, qui adhuc agit quod poenitet*. Nonne irrisor censeretur, qui bis, ter, aut quater singulis annis, magnatem aliquem, ab eo irrogatarum injuriarum veniam petiturus adiret, palamque ei protestaretur, se in posterum ejus obsequio fore addictum, nec amplius quidquam adversus illum se moliturum, et tamen semper mox a magnatis illius palatio egressus fœdus cum inimicis ejus iniret, verbis et operibus illum lacerasset, prioribusque injuriis illum iterum atque iterum afficeret? irrisor sane is censeretur. Ideo irrisores et Dei contemptores sunt similiter dicendi qui

post acceptam a Deo veniam et gratiam, in priora scelera recidunt. Hi diebus Paschatis, Pentecostes, et præcipuis anni festivitatis ad Dei templum accedere solent; ibi patrorum criminum coram confessario veniam postulant; ibi pollicentur se Deo fore obsequentissimos, nec adversus illum in posterum peccaturos, et tamen e sacro poenitiæ tribunali vix discessere, cum in propria relabuntur peccata; nonne hi irrisores et Dei sunt contemptores? *Certe irrisor est, et non vere penitens, qui adhuc agit quot poenitet*. At recidiva non solum delinquit specialis Dei contemptu, etiam adversus Deum *ingrati animi reus est*.

2. Cuilibet mortali peccato inest quædam ingratitudo, cum quodlibet mortale Deo creatori et benefactori nostro sit contumeliosum; verum specialis elucet ingratitudo in peccatore, qui post acceptam a Deo veniam in priora peccata recidit, quia hoc relapsu peccator non solum communium, quæ a Deo accepit, beneficiorum verum et specialium, seu veniæ modo a Deo acceptæ ingratus est; *indulgentie ingratus est, qui post veniam peccat. Si quis servum nactus, inquit Chrysostomus, qui in multis offenderit, nec tamen flagris ceciderit, seil iterum flagris indultis futura vitare monuerit in posterum, ne in eadem decadat; magnis quoque muneribus præterea illustraverit, ac beneficiis fovit: quænam obsecro tam futura est perfida mens, tam ingrata anima, quæ hujusmodi gratia non ad meliora sectanda provocari sufficeret?* (hom. 5 in 2 ad Tim.). Ingrata hæc anima, et ingratus ille servus est ipsemet peccator, qui post peractam poenitentiam in pristina relabitur scelera. Cum enim poenitentiam agit, æternam quam meruerat poenam ei Deus dononavit, magnis quoque muneribus illum illustravit ac beneficiis fovit, et tamen acceptis his a Deo gratis ad meliora sectanda non provocatur, nec deterretur quin in priora iterum labatur crimina: o animam ingratum! o magnam ingratitudinem! *Indulgentie ingratus est qui post veniam peccat*. Quatuor ingratitudinis species agnoscunt moralis philosophiæ magistri: quarum prima est, cum quis beneficium beneficio

non compensat; *secunda*, cum quis accepti beneficii obliviscitur; *tertia*, cum quis malum pro bono reddit; *quarta*, cum quis acceptis utitur beneficiis, ut benefactori injuriam inferat. Harum autem omnium ingratiitudinum reus videtur qui post acceptam a Deo veniam in priora scelera reincidit: *hic* etenim pro accepto beneficio par beneficium non reddit: quin contra benefactorem irridet; *hic* etiam percepti obliviscitur beneficii, quia postquam e penitentia tribunali abscessit, accepta a Deo beneficia quasi pro nihilo habet, nec amplius eorum meminit; *hic* quoque malum pro bono reddit, cum post tot accepta beneficia, Deum benefactorem suum iterum offendat: ac tandem ipsis beneficiis acceptis adversus Deum quodammodo utitur, cum ex bonitate Dei, qui tam facile ignoscit, in peccata recidendi occasionem sumat. O animam ingrati! O magnam ingratiitudinem! recidiva autem etiam *magna adversus Deum perfidia peccat*.

3. Cum ad sacrum penitentia tribunal accessistis, peccata non homini solum, sed etiam Deo confessi estis: *confiteor Deo*. Tunc etiam Deus, simul cum sacerdote dixit: *Ego te absolvo*. Tunc a sacerdote ut ministro et a Deo ut supremo iudice sententia absolutionis in vestri favorem prolata est. Antequam vero a Deo absolutionem obtineretis, ei polliciti estis, vos nusquam amplius in peccata casuros; hoc spondidistis: nec Deus a peccatis vos absolvisset, nisi hoc promisisset; dixisset quidem forte sacerdos: *Ego te absolvo*; Deus autem absolutionem non delisset, nisi firmiter non amplius peccaturos polliciti essetis. His tamen non obstantibus promissis, in eadem peccata reinciditis: nonne hoc est violare fidem? nonne magna hæc est adversus Deum perfidia? Inter homines hi perfidi vocantur, qui fidem datam solvunt et violant: quanto autem perfidiores hi, qui postquam Deo polliciti sunt, se non amplius in aliqua peccata casuros, fidem non servant, promissis non stant, et brevi post acceptam absolutionem in pristina peccata relabuntur? hi quidem vere perfidi, ac magna eorum perfidia. Quando ad sacrum penitentia tribunal accedere voluistis, cum Deo transigistis et pacti estis. In hac autem transactione

utrinque facta est promissio absolutionem et peccatorum remissionem tunc pollicitus est vobis Deus modo ex parte vestra nullus esset obex; vos vero ei promisistis nusquam amplius in priora peccata relapsuros, ecce pactum. Deus quantum est ex parte sua stetit promissis ac fideliter pactum servavit: *Deus fidelis custodiens pactum* (Deut. 7, 6). Vos vero ita perfidi estis, ut in priora cadatis peccata ac pactum et fidem Deo datam violetis: *dissolvistis pactum meum in omnibus sceleribus vestris* (Ezech. 44); o magnam perfidiam! Perfidos hos peccatores, qui non obstante fide Deo data ac pacto cum Deo inito, in priora scelera recidunt, apostatas et pacti pravaricatores vocat Deus: *Gentes apostatrices, quæ recesserunt a me, et pravaricati sunt pactum meum* (Id. 2). De eorum etiam perfidia conqueritur Deus apud Jeremiam, dum illam tantam exitisse ait, ut violaverint pactum non per internuntios, nec per commissarios, sed cum ipso Deo in conspectu Dei initum: *Non observaverunt verba foderis, quibus assensi sunt in conspectu meo* (Jer. 34, 18). O ingentem perfidiam! Quam magna igitur peccati recidivæ malitia, cujus non unica, sed triplex est specialis malitia, aut saltem malitia ejus ex triplici capite aggravatur, ut ait S. Chrysostomus: *jam non simplex peccatum, sed duplex et triplex*. Antequam peccator penitentiam ageret, blasphemia, quas proferebat, habebant solummodo blasphemiae malitiam; post peractam penitentiam et veniam a Deo acceptam iterum blasphemans, ista blasphemia, in quam relapsus est, præter priorem blasphemiae malitiam, includit in se Dei contemptum, ingratiitudinem et perfidiam adversus Deum, quibus malitia ejus quam maxime adaugetur. Idem dic de usura, fornicatione et aliis sceleribus, in quæ cum post peractam penitentiam reincidit peccator, longe graviora fiunt ratione contemptus, ingratiitudinis et perfidia, quam includunt. Cum ergo tam graviter delinquat recidiva, summopere cavere quisque debet, ne post acceptam a Deo veniam in priora peccata recidat. Cum miles in aliquo conflictu vulneratur, militiae se abrenuntiatum decernit: cum mercator, suborta tempestate, in mediis irati maris undis periculi-

tatur, mari se et sua non amplius commissurum statuit. At miles, sanato vulnere, iterum arma sumit; et mercator, pacato mari, iterum se mari committit.

*Saucius ejurat pugnam gladiator, et ilem
Immemor antiqui vulneris, arma capit.
Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis
Et ducit remos, qua modo natavit aqua.*

(Ovid. eleg. 6).

Peccatores similiter, cum paupertate, ægritudinibus, vel gratiæ divinæ stimulis lancinantur, aut etiam cum adversus eos, vel ex parte Dei, vel ex parte hominum aliqua suboritur tempestas, tunc se non amplius peccatores pollicentur; sed sanato vulnere et sedata tempestate, in eadem scelera relabuntur. O quam miseri sunt et viles qui sic in priora peccata recidunt; *quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* (Jer. 2, 36). Quam etiam maligni, et grandis criminis rei, cum iterando peccata, Deum contemnant, ac erga Deum ingrati et perfidi fiant. Ecce malitiam peccati recidivæ: *videamus pœnam, qua plectitur.*

II PARS.

Peccati recidivæ pœna.

A multo tempore, inquit homo peccator, a peccatis abstinere nequeo; in ea pluries cecidi ac post veniam recidi: et tamen omnia in hoc mundo mihi prospere cédunt, nilque mali mihi accidit, nec aliquam Dei vindicantis pœnam expertus sum: ex quo inferre licet in posterum quoque fore ut peccatis meis indulgeat et pœnas avertat. Ne sic vobis blandiamini, o peccatores: Deus, qui benignus et misericors est, adversum vos tandem irascetur, in vos sæviet, vosque severe punit, si dignos pœnitentiæ fructus non feceritis; *ne dixeris: peccavi, et quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens*

redditor (Eccli. 5, 4). Sicut enim Deus, ut æquissimus Judex omnes justos premiat, ita et omnes peccatores punit, eos praesertim, qui post impetratam ab eo veniam in priora peccata recidunt. Hos Deus triplici pœna plectere solet, scilicet suspensione gratiarum, privatione gloriæ et æterna damnatione: 1. *suspensione gratiarum*, quibus non bene sunt usi; 2. *privatione gloriæ*, cujus sunt indigni; 3. *æterna damnatione*, cujus sunt rei.

1. Dei misericordia *infinita in se*, nobis non se communit modo infinito; *infinita est in se*, ejus autem effectus non sunt infiniti; *infinita est in se*, gratiæ vero quas hominibus dispertit, non sunt infinite; suos enim habet limites, suamque mensuram. Verum est, Deum dare omnibus affluenter, et interdum magnam hominibus gratiarum copiam impendere, quibus si abutentes in scelera multa cadant et recidant, contrahit et comprimit Deus manum suam ac in gratis elargiendis fit minus liberalis; qui divinæ gratiæ ingrati in pristina relabuntur peccata, in hujus ingratiitudinis pœnam majoribus auxiliis a Deo privantur, quibus carentes vix, aut nunquam a peccatis resurgunt. Gratiæ Dei est thesaurus pretiosus, quo emittit paradisi, *gratiæ Dei vita æterna* (Ter. de pœnit.). Thesaurum hunc cum prudentia et moderatione Deus dispensat, nec semper illum aperit, ut indignis gratias distribuat. *Deus thesauro suo providet, nec sinit obrepere indignum.* Hoc anno, tibi peccatori, tibi impio, tibi indigno gratiam dedit Deus, cujus auxilio fretus a peccatis surrexisti; si autem hac gratiæ ita abutaris, ut in priora peccata recidas, forsitan alio anno thesaurum suum in tui favore non aperiet, aut si illum aperiat, minus efficaces tibi gratias impendet, cum quibus aut vix aut nullo modo a peccatis iterum surges. Et ideo ait S. Bernardus, timendum esse pro gratiæ accepta, sed timendum magis pro recuperata, *timeas pro accepta gratiæ, longe plus pro recuperata.* Timendum quidem magis pro gratiæ recuperata, qua si abutaris et in priora relabaris peccata, timendum, ne suum Deus claudat thesaurum, et ne in tuæ pœnam ingratiitudinis debiliores minusque ad

surgendum a peccatis efficaces tibi gratias conferat. Fluminibus similis est Dei misericordia. Cum exundant flumina, agros, prata et omnia adjacentia irrigant; hæc autem inundationes non sunt perpetuæ; intra breve enim tempus in alveum suum redeunt flumina et solito cursu fluunt. Eodem prorsus modo suas Dei misericordia exundationes habere videtur; *exundat*, cum adolescentem a mundi laqueis liberat, et ad tutum religionis portum vocat, *exundat* Jubilæi universalis tempore, cum te ad parcendum inimico, ad aliena restituenda, et ad perfecte mundandam conscientiam movet; *exundat* tempore paschali et aliis quibusdam festis diebus, quibus ad surgendum a peccatis abundantem et efficacem tibi gratias liberaliter tribuit. Jamvero hæc gratiarum exundationes non semper durant; suos habent terminos, et si iis ita abutaris, ut in priora sæpe recidas scelera, Dei misericordia ad alveum suum revertetur, solitum resumet cursum, extraordinarias negabit gratias; communes solummodo et ordinarias tribuet, quibus aut vix, aut ne vix quidem a peccatis iterum surges. Cum nutricis matris inaruerunt ubera, sugat ea infans quantum voluerit, lactis parum aut nihil eliciet. Idem dic de misericordie divinæ uberibus; etenim gratis a Deo acceptis abutenti tibi misericordie divinæ inarescent ubera; ac ita tui ergo arida flent et sicca, ut cœlestium lac gratiarum vix ab eis elicere valeas. Clamabat Antiochus: misericordie Dei mamma subegat; et tamen lactis gratiarum divinarum, vel potius parum, nihil ad se traherat: *orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus* (2. Machabeor. 9). Sic ergo cum novis peccatis ostendas te gratiam Dei spernere ac pro nihilo habere in tuæ ingratitude penam te tandem Deus gratis efficacioribus privabit; *ac etiam æterna beatitudine.*

2. Hæc est altera poena eorum, qui post veniam in priora crebro reincidunt flagitia, quæ quidem maxima est, atque ex prima manat. Cum enim certe Deus gratis suis privet eos, qui post acceptam indulgentiam in eadem peccata sæpe reciderunt, consequens est quod eos æterna gloria privet, quia gloria sine gratia obtineri nequit. His qui in accepta justitia

perseverant, abundantiam gratiarum in hoc mundo, et gloriam æternam in alio Deus confert; *gratiam et gloriam dabit Dominus* (Psal. 83); ingratos et perfidos illos peccatores, qui post veniam sæpe relabuntur, Deus tandem gratis suis efficacibus in hoc mundo privat, quibus orbat beatitudinem æternam minime assequuntur. De hac peccatorum recidivæ poena loquitur Christus, dicens, *nemo mittens manum suam ad aratrum et aspiciens retro, aptus est regno Dei* (Luc. 9, 62). Qui etenim mittunt manum ad aratrum et aspiciunt retro sunt ipsimet peccatores, qui post obtentam a Deo gratiam et veniam in priora sæpe relabuntur scelera, *retro post aratrum aspiciit, qui post exordia boni operis ad mala recertitur, quæ reliquit* (S. Greg. ho. 3 in Ezech.). Cum promulgatur Jubilæus, aut cum paschalia adveniunt festa, hujusmodi peccatores ad sacram exomologesim et synaxim accedunt, sua confitentur peccata, sacrosancto Eucharistie sacramento reficiuntur, aliqua propriis dominis restitunt, pauperibus aliqua erogant, aliaque nonnulla bona opera faciunt, et sic manum ad aratrum mittunt. Jubilæi tempore elapso, diebus festis transactis, *aspiciunt retro*, et ad peccata, quæ reliquerant, revertuntur, qui propterea declarantur inepti regno Dei, et eo merito privabuntur in suæ infidelitatis et ingratitude penam. *Consequenter supplicii adjudicabuntur æternis.*

3. Ista poena ex priore sequitur uti patet; namque qui in priora post acceptam pluries veniam sæpe reincidunt crimina, cum æterna priventur beatitudine, æternis etiam adjudicari suppliciiis necessum est, quia proculdubio, tot ad infernum damnandos peccatores, quot cœlesti gloria privabuntur. Et ideo perfidos hos peccatores, qui maligna inconstantia sæpe surgentes cadunt, et cadentes surgunt, non ad paradysum, sed ad infernum aptos et paratos assertit Spiritus Sanctus: *qui transgreditur a justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad romphæam* (Eccli. 26, 27). Ideo etiam divus Paulus eos comparat terræ reprobæ, quæ tribulos solum et spinas parit; *terra, inquit, proferens spinas et tribulos, reproba est et maledicto proxima, cujus consummatio in combustionem* (Hæbr. 6, 3); peccatores enim

qui in priora relabi solent scelera, sunt terra ingrata, quæ quamvis a Deo excolatur et gratis foveatur, tribulos tamen et spinas iterum parit. Hæc autem terra reproba et maledicto proxima dicitur, quia tandem peccatores hi a Domino maledicentur, et in inferni ignem æternum cruciandi mittentur: *cujus consummatio in combustionem*. Maledicit Deus his qui perdidit sustinentiam et qui a viis rectis aberraverunt: *ecce his qui perdidit sustinentiam, et qui dereliquerunt vias rectas, et dixerunt in vias pravas* (Eccl. 2, 16). Sustinentiam perdunt et vias rectas relinquunt peccatores illi, qui post acceptam a Deo indulgentiam, in accepta gratia non perseverant, ab ea sepe cadunt et ad vias pravas, seu ad priora peccata declinant: hi autem peccatores maledictione æterna a Deo feriuntur, quum ad supplicia sempiterna damnantur. Hos Deo filios suos fecerat eis gratiam sanctificantem largiendo; quia vero hanc gratiam abjecerunt et in pristina peccata pluries relapsi sunt, filii gehennæ fiunt et ad æterna supplicia damnantur: *fit filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum, in easdem denuo sordes incidit* (S. Ber. ser. 2 de *Assump.*). Quater et quinquies a Philistæis captus et victus Sampson, vincula semper rupit et ab inimicis liber evasit: sexta autem vice, mulieris suæ arte et opera victus, dixit in animo suo: *egrediar sicut ante feci et me excutiam* (Judic. 16, 20): hac tamen vice, vincula frangere nequivit, ac usque ad mortem captivus apud Philistæos remansit. Ecce veram peccatorum in priora peccata relabentium figuram: quotiescumque enim in peccata recidunt, toties Philistinorum, seu dæmonum captivi fiunt: et quotiescumque per penitentiam a peccatis surgunt, toties vincula quibus ligabantur, disrumpunt. Postquam autem peccatores hi bis, ter et quater per Dei gratiam peccatorum suorum vincula ruperunt, dicunt semper: *egrediar sicut ante feci et me excutiam*. Dicunt: in priora relabi possum peccata; in natali autem Domini vel paschatis tempore ab iis me expediam, sicut solitus sum: tandem in poenam toties repetite ingratitude, permittente Deo, ita peccatis ligantur, ut nusquam amplius ab iis se

expediant, ac a dæmonibus capti et victi ad tartara trahantur. Ecce poenas et supplicia quibus addicuntur, qui in scelera recidere solent: quæ ut vitentur, *congrua sunt apponenda remedia*.

III PARS.

Peccati recidivæ remedia.

Irremediabilia et insanabilia videntur vulnera eorum, qui post peractam penitentiam in eadem peccata sæpe relapsi sunt; *insanabilis fractura tua; pessima plaga tua* (Jerem. 30, 12). Sanari tamen possunt, si antidota, seu remedia sumant idonea; quæ remedia sunt voluntas bona, occasionum fuga et usus penitentiae; 1. *voluntas bona*, seu firmum propositum non relabendi; 2. *fuga occasionum* urgentium, quæ ad peccandum allicere solent; 3. frequens sacramentorum et præsertim penitentiae usus.

1. Potissimum remedium ad non iterandum priora peccata est bona voluntas, seu verum et firmum non peccandi propositum: si firmum hoc propositum habeas, non recides; quo si careas, relaberis. Cum die quadam a Doctore Angelico petisset soror ejus, quid factura, ut a peccatis declinare et in perfectionis via progrediretur, respondit Doctor, *oportet sollemnmodo ut velis*. Sic pariter postulat quis, quid facturus, ut post peractam penitentiam in priora peccata non relabatur? Respondeo, oportere tantummodo *ut bene velit*, ac quod firmum propositum eliciat. Nostin, cur toties in priora peccata lapsus es? scito, hoc ita factum esse, quia cum ad sacramentalem confessionem accessisti, te non ultra peccatorum, firmiter non statuisti. Cum petiit a te confessarius, an velles in justitia perseverare, et non amplius peccare, respondisti: hoc volo, hoc firmiter mihi propono, at in corde tuo hoc non volebas, aut volens volebas; si enim firmiter voluiss-

ses, gravia peccata haud amplius iterasses (1). Tanta Israelitarum erat instantantia, ut nunc vero Deo et nunc idolis adolerent incensa. Asa autem ardenti succensus zelo, idola eorum destruxit, quibus destructis, congregavit omnes Israelitas, eosque hortatus est, ut abrenuntiarent idolis, ac Dominum Deum patrum suorum in toto corde et in tota anima quærerent: hi autem palam jurarunt et protestati sunt se solum verum Deum adoraturus: *et in tota voluntate quæsierunt eum, et incenerunt*: postquam autem polliciti sunt se soli Deo *in tota voluntate* adhesuros, *præstitit eis Dominus requiem*. His Israelitis similes videntur peccatores, qui in sua relabuntur scelera: cum enim penitentiam agunt, tunc Deum adorant; cum autem ad pristina peccata revertuntur, tunc adorant idola. Nunquam vero inveniunt requiem, nunquam in ipsis per gratiam suam quiescet ac permanebit Deus, nisi sincero corde ac *in tota voluntate* promittant se non amplius in priora peccata lapsuros. Attende igitur, peccator, ne tibi tantum insit velleitas quædam emendandi mores; cave, ne infirmum nimis sit propositum tuum, unde postea novos relapsus confiteri debeas; et vide utrum forte aptius remedium ad eos vitandos sit sincera voluntas non relabendi. Ea primum remedium.

2. Alterum remedium est occasionum fuga. Certo constat hominem esse infirmum, debilem et ad peccata proclivem: ex iis autem qui ad peccata redeunt, alii sunt aliis infirmiores, et ad eadem peccata procliviores, ideo cum magna eorum ad

(1) Relapsus in eadem peccata post confessionem, præsertim si ille frequentior sit, merito ingerit suspicionem de sinceritate propositi prius habitus, et consequenter de valore sacramenti: id tamen quoad omnes penitentes asserere non licet; penes enim plures Sanctos Patres et præstantiores Theologos receptum est, posse hominem hodie sincere penitere et proponere emendationem ac fidem obedientiam divinis mandatis; mox vero, argente tentatione, ex humana infirmitate et inconstantia relabi. « Lubrica, ait S. Jo. Chrysostomus, est natura humana, cito decipitur et cito a fraude se expedit, et sicut confestim cadit, ita confestim erigitur » (Adhort. ad Theod. II). Si ergo laudandus confessorius paulo sollicitior de dispositionibus recidivarum, procul etiam abesset a praxi sanctorum, qui omnibus recidivis denegaret absolutionem, donec cunctatos se sistant sacro tribunali.

quædam peccatorum genera sit propensio, si peccandi occasionibus se exponant, in priora peccata infallibiliter recident. Et ideo, ut quis in priora peccata non relabatur, optimum remedium est occasionum fuga. Convalescenti agrote ad cavendum ne rursus infirmetur consulti prudens medicus, ut ab his abstineat, quæ morbi causa fuerant: si a nimio studiorum affectu ortum duxit infirmitas, studiis serio incumbere prohibet medicus; si a nimio cibo et potu, abstinentiam et sobrietatem jubet. Idem ordo videtur servandus in morbis animi: ut enim quis vitet relapsus in priora peccata, personas, libros, officia, et ea omnia quæ peccandi occasionem præbuerant, fugere tenetur, quia si iisdem peccandi occasionibus se committat, in pristina scelera certissime relabatur. Cum Christus Dominus a Judæis captus est, *discipulus quem diligebat Jesus*, fuga sibi consuluit (1); cumque miles quidam sindone eum detinere vellet, hic, *rejecta sindone, nudus profugit ab eis* (Marc. 14, 21). Cur Joannes qui amore speciali a Christo diligebatur, et qui supra pectus ejus recumbere meruerat, tam facile fugam capessit? fugit Joannes, ut peccandi occasionem declinet; *Petrus qui fugere noluit, abnegavit: Joannes, ne abnegaret, aufugit*: negavit Christum Petrus, quia illum negandi occasione se exposuit: Joannes autem eum non negavit, quia occasionem illum negandi fugit. Idem vobis accidit; si peccandi occasionibus vos committatis, in priora reciditis peccata; si autem occasiones fugiatis, ad ea non revertemini. Quapropter, frater, occasiones peccandi fuge: scis hanc adolescentulam tibi peccandi occasionem præbuisse, non amplius illam invisas, nec cum illa colloquia miseaseas: nosti hanc domum et hoc officium tibi fuisse occasionem ruinæ; non amplius in hanc ingrediaris domum, et huic officio abrenuntia; occasiones tandem proximas fuge, sicque fiet ut in priora peccata non relabaris.

(1) Quamvis S. Scripture interpretes inter se non conveniant, quis fuerit ille adolescens, de quo Marcus, affirmantibus aliis, aliis et forte probabilibus negantibus illum fuisse Joannem, quisquis tamen ille fuerit, congruit exemplum.

3. Tertium remedium est frequens sacramenti poenitentiae usus. Si enim peccamus, poenitendum: si iterum peccamus, iterum poenitendum; ac quotiescumque ex nostra fragilitate et imbecillitate in peccata relabimur, toties adeundus prudens confessorius, toties ei manifestanda peccata, et toties de iis agenda poenitentia, quae est remedium toties iterandum, quoties ad pristina peccata revertimur: *iteratae caletudinis*, inquit Tertullianus, *iteranda medicina est*. De juvene quodam monaco legitur, quod cum ab abbate efficax aliquod adversus recidivam remedium petiisset, respondit ei prudens moderator: *si cecidisti, surge; si non cessas calere, non cesses surgere*. O salubre consilium! o efficax adversus recidivam remedium? hoc, quaeso, utimini remedio; si in peccata caditis, per poenitentiam surgite: si iterum et iterum caditis, iterum et iterum per poenitentiam surgite (1). Nolite stolidos hos peccatores imitari, qui ad poenitentiae tribunal non accedunt, nisi prius horrendis et multis peccatis graventur; vos autem si in grave aliquod cecideritis peccatum, mox ad remedium properate ac per poenitentiam ab eo surgite: *iteratae caletudinis iteranda est medicina*. Cum die quadam in deserto deambularet S. Arsenius, audivit vocem dicentem, *veni, ostendam tibi opera hominum*. Progreditur abbas et a longe deterrimum videt Maurum ligna credentem ac fascem componentem, qui semper lignis ligna addebat. Facto autem fascie praegrandi ac adhibita utraque manu, ut quanti ponderis esset, probaret, illum ita gravem reperiit, ut vix eum e terra levare posset. Quid tunc ille Maurus? abiicit ne fascem? au-

(1) Ex hoc saluberrimo remedio contra relapsus, quod auctor et omnes theologo proponunt, conficere licet, relapsus non esse signa praeteriti infirmi propositi, ideoque haud recte ex relapsibus concludi pro invaliditate confessionum praecedentium. Alioquin quomodo posset iterare confessionem peccator recidiva, si aliquem adiret confessorium, qui, illo secunda vel tertia vice absoluto, postea dimitteret inabsolutum, donec emendatum se ipsi sisteret? Est autem notata dignum quod iure merito dubitatur de vera contritione et proposito firmo eorum qui raro confitentur, et plura semper eademque peccata accusant; quos propterea quandoque probare expedit, ac dilatione absolutionis melius disponere ad gratiam sacramentalem et vitae emendationem. N. E.

ferne e fascie aliquid ligni, ut pondus minuat? nequaquam. Quin contra nova superimponit ligna, ac fascis pondus ita augeat, ut nec illum a terra quocumque modo extollere valeat. Ecce quæ sine opera eorum, qui post obtentam a Deo veniam in priora peccata reincidentes, ad poenitentiam prompte non accelerant. Hi postquam in priora scelera ter aut quater, imo et semel ceciderunt, ingenti gravantur onere, nec ideo ad poenitentiae tribunal properant, ut unus deponant; peccata peccatis addunt, donec unus importabile confecerint. O frater, si post acceptam a Deo veniam iterum peccasti, depone cito onus iniquitatum tuarum; si iterum in peccata lapsus es, ad poenitentiae tribunal iterum advola, et ut ait Tertullianus, *rursus poenitere non pigeat*, quia hoc est optimum remedium. Ecce tria ad vitandos relapsus efficacissima remedia (1); quibus quantum addi posset sumptum ex D. Bernardo: cui cum aliquando occurrisset vir luxuriæ adeo immersus, ut nullo non die non se foede coinquinaret; monet, hortatur, increpat illum Doctor Mellifluus, cui respondet alter, impossibile sibi ab his sordibus abstinere. Rogat eum Bernardus, ut tribus saltem diebus pro Dei amore absterneat: *quaeso, inquit, saltem aliquis cum Deo inducias facito, ut minus ad triduum*. Annuit ille, ac triduo feliciter expleto, ab illo petit vir sanctus, ut tribus aliis diebus in sanctissimæ Virginis honorem absterneat, *in Deiparæ honorem tantundem præsta*; obtemperat ille. Tum tandem tertio dixit ei Bernardus, *semel adhuc has inducias posco in honorem omnium sanctorum*, quas et adhuc ille paciscitur. Qua Bernardi arte, hic qui sibi impossibile censebat abstinere a peccatis, clare intellexit, hoc sibi esse possibile et facile. Hac

(1) Auctoris ævo, et suis in regionibus pene ignotus erat frequens divinae Eucharistiæ usus, quo tamen nil salubrius, nil efficacius ad servandum cor immune a peccato saltem lethali, prout definitivè Tridentina synodus his verbis: « sumi voluit (Je. Chr.) sacramentum hoc tanquam spiritualem animarum cibum... et tanquam antidotum quo liberemur a culpis quotidianis et a peccatis mortalibus præservemur » (sess. 13, c. 2). Hoc ergo remedium præmittere non debet concionator vel confessorius, cui cordi sit fideles a peccatis avertere atque ad celestem patriam tunc dirigere. N. E.

arte et hoc remedio vos etiam utimini, ut peccati recidivæ malitiam et ponam devitatis, ac etiam ut æternam beatitudinem aliquando obtineatis. *Amen.*

FERIA III POST PASCHA.

DE PACE.

Pax vobis (Luc. 24).

Antiquus et receptissimus apud Hæbræos erat mos ille salutandi, quo hodie utitur Christus, cum pacem Apostolis suis dat et precatur, dicens: *Pax vobis*. Hunc salutandi et bene precandi modum servarunt angeli in Christi nativitate cum Salvatorem in antro Bethlehemitico natum esse annuntiarent: hunc servarunt Apostoli in epistolis et congressibus suis, et hunc servat Christus post resurrectionem suam, optans Apostolis pacem cordis et anime, quæ est omnium bonorum hujus mundi maximum, quo nullum melius et optabilius inveniri potest: *Pax vobis*. Maximum quidem bonum est illa pax; animadvertite vero quod eam det Christus Apostolis, discipulis et viris justis, non impiis et peccatoribus, qui a statu gratiæ ceciderunt, et qui in statu mortalis peccati vivunt; quia impiis nisi convertantur, nulla usquam vera pace et animi tranquillitate fruuntur: *non est pax impiis, dicit Dominus* (Isa. 28. 22). O viri justi hanc pacem, tamquam munus pretiosissimum dedistis et reliquistis vobis Christus: *pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis* (Joan. 14. 27); impiis autem nulla usquam vera pax inherit, ut tota hac concione constabit. *Ave.*

Viri justi, qui pie in Christo vivere volunt, et qui a Dei lege non deviant, interna et constanti fruuntur pace in vita, in morte et post mortem. *In vita quidem*, quia quidquid viro

justo acciderit, non turbatur et quasi non tangitur cor ejus; continua semper et imperturbabili pace gaudet. *In morte etiam*, quia tantum abest, ut tunc turbetur, angatur et crucietur cor ejus, quin contra cum gaudio advenientem mortem suscipit; eam velut somnum quietis et pacis inspicit, cupitque dissolvi et esse cum Christo. *Post mortem tandem*, quia tunc in pace dormit et requiescit, ac æterna paradisi pace fruuntur: *Illi autem sunt in pace* (Sap. 3. 3). Felices quidem viri justi cum perfecta, continua et perpetua iis insit pax: e contra o quam infelices impii, qui viam pacis non cognoverunt, et quibus in vita, in morte et post mortem non est pax. *Non est pax impiis in vita; non est pax impiis in morte; non est pax impiis post mortem.* En tres hujus concionis partes.

I PARS.

Non est pax impiis in vita.

Sanctitatis fructus est pax animi et gaudium in Spiritu Sancto; impietatis vero fructus animi perturbatio. Impiorum enim cor quasi mare ventis et fluctibus agitata nunquam perfecta pace et quiete fruuntur: *Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest* (Is. 57. 20): vel, uti vertit Vatablus, *impii autem Euripi instar fremunt*. De Euripo fertur, quod septies per diem fluat et refluat, ideoque in perpetua sit agitatione et motu, quod quomodo fiat comprehendere nequivit Aristoteles. Unde de eo dicitur: *Euripus habet Aristotelem, non Aristoteles Euripum*. Licet autem hoc naturæ mysterium penetrare non valeamus, certum tamen est impios Euripo assimilari, qui cum perpetuo cupiditatum aestu et demonum afflatu agitentur, quiescere, veraque animi pace et tranquillitate frui nequeunt; instar Euripi et maris fluctuantis continue jactantur, intusque turbantur. Pax illa interna, de qua loquimur, est tranquillitas quadam et serenitas mentis; est fiducia bonæ conscientie orta ex conjecturis, quæ moralem pariunt

certitudinem, se esse in Dei gratia constitutum. Qui enim talem fiduciam habent, mente non anguntur, nec interno peccati verme mordentur; quin contra pacem fruuntur, quæ exsuperat omnem sensum, et quam solus ille novit, qui eam possidet. Hæc pax est manna illud absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit; seu, ut rectius dicam, est prægustus quidam celestis illius mannae, quo in celo pascuntur beati. Impii autem et qui lethalis alicujus criminis labe inficiuntur, illa earent pace; nulla eis pax est et requies interna: nam continuo cupiditatum æstu agitantur et perpetuis perpetratorum criminum aculeis etiam in mediis voluptatibus lancinantur. Sicut enim Pharaon neque in mensa, neque in lecto, neque in alio aliquo loco a ciniphibus, seu culcibus requiem habuit, ita et impii sive lecto decumbant, sive mensæ accumbant, sive voluptatibus indulgeant, nulla requie et pace fruuntur: interius sæpe conscientia morsibus stimulantur, et passionibus cupiditatibusque suis intus conturbantur. Hoc sciunt et in semetipsis experiuntur impii, quorum sane nullus interna fruitur pace. Omnes totius mundi lustrate provincias; omnia peragrate regna; omnes orbis terrarum interrogate nationes et ab eis petite, an ex impiis qui Deo resistunt, inveniatur aliquis, qui interna fruatur pace: *Quis restitit ei, et pacem habuit* (Job. 4, 9)? Hanc omnibus hujus mundi hominibus questionem proponit, qui omnes si sincere respondere velint, dicent, nullum unquam vera pace potitum, quamdiu in statu mortalium peccati fuit; quo lethali vulnerere quamdiu tabescunt homines, intus mordet eos vermis conscientia, et omnis interna pax turbatur et tollitur. Peccatores quidem omnes quantumvis obdurati et in peccatis obstinati pacem et animi quietem semper appetunt, nec tamen unquam assequuntur quamdiu gravi noxa fœdantur. Interim, a vera pace extorres, sibi suadent, quod tunc pace fruuntur, cum voluptatibus adhaeserint, cum inordinatis satisfecerint passionibus; et cum id egerint quod suadet mundus, caro appetit, et diabolus inspirat. Dicunt intra semetipsos; tunc pax nobis erit, cum hoc et illud malum egerimus: *Dicunt pax, pax* (Jer. 6, 14). Ipsi vero falluntur: nunquam

interna et vera fruuntur pace, si prius peccata sua non deleverint, et ea penitus non abjecerint: *dicunt pax, pax, et non erat pax*. Nulla, inquam, eis pax unquam erit, si prius peccatis non valedixerint, quin contra tristes semper et morosi diris conscientia morsibus semper cruciabuntur. Varias sancti Patres adducunt rationes, cur impii in peccatis marcescentes pace aliqua frui nequeant. *Primum* asfert sanctus Ambrosius, dicens, impio nullam esse pacem, quia sub dira peccati servitute gemit. Ex hoc sacrae Scripturae principio, quod *qui facit peccatum, servus est peccati*, S. Doctor infert peccatorem nulla posse pace et quiete frui, eo quod illum, instar servi, necessario semper laborare, semper trepidare, et sub dura peccati servitute ingemiscere oportet. *Secundam* desumo ex eodem Ambrosio, qui ait, peccatores semper turbari, nullaque unquam pace frui, quia cum suas non frænent cupiditates et passiones, ab iis conturbantur et cruciantur. Illa enim effrenatæ cupiditates magnam, inquit, faciunt tempestatem, et veluti in quodam freto corporis navigantem animum hinc atque inde iactant. Unde sicut pax est hominibus bonæ voluntatis, ita et hominibus impiis, hominibus malæ voluntatis et effrenatæ cupiditatis non pax est, sed anxietas et perturbatio magna. *Tertiam* adducit divus Augustinus, dicens, quod cum vera pax hominis procedat ab unione ejus cum Deo, non potest esse vera pax impio, qui per peccata sua a Deo divisus est. *Iniquitates vestrae dividerunt inter vos et Deum vestrum* (Isai. 59, 2). Alias multas taceo rationes: sub silentio tamen non preteribo illam, quæ sumitur ex parte conscientia, quæ ita peccatorem intus mordet, lancinat, et cruciat, ut vera nunquam pace gaudet.

Conscientia bona gaudium, pacem, et tranquillitatem parit: ita ut vir justus, cujus conscientia nullo gravatur crimine, sit semper quietus, nec adventibus quibuscumque adversis affligi possit; *non contristabit justum, quidquid ei acciderit* (Prov. 12, 21). Sicut Ericius, in globum convolutus, in medio latrantium et ringentium canum securus conquiescit, sic justus, cujus conscientia a gravi peccato libera est, in mediis adversita-

tibus et tribulationibus quiescit, et interna pace fruitur. Contra vero vir impius plerumque tristis, perfecta nunquam pace gaudet; quia conscientia mala omne verum gaudium ejus e corde tollit, variosque perturbationum motus gignit. In hujus rei exemplum adduci posset impius Cain, cujus facies concidit, sive, ut loquitur S. Ambrosius, *Cain tristis factus est, quia propria conscientia intellexit, Deo sacrificium suum non probatum*. Cur vero singulare hoc adducam exemplum, cum ipsa experientia constet, non solum Cain, sed et omnes gravi aliquo scelere obstructi nunquam veraciter gaudere nec vera pace frui? nonne omnes a conscientia accusante et intus torquente semper infestantur et conturbantur? Ac licet aliquam exterius præseferant letitiam, ea tamen vera et solida non est, quia in corde non est. *Sicut gravium criminum rei, qui in carcere habitant, capitis damnationem timentes, etsi deliciis abunde fruuntur, vitam tamen agunt maxime molestam et anxiam: sic qui improba conscientia molestantur* (Chr. ho. 22 de nequit. rep.). Istis enim multa narrentur vel repræsententur læta; conscientia tamen illos ubique comitatur et torquet, nec vel paululum veræ pacis degustare sinit. Videte quid Theodosio imperatori acciderit. Nonne hic in summam tristitiam devenit, postquam ob cædem Thessaloniceæ a sancto Ambrosio excommunicatus et ab Ecclesia exclusus est? Nonne hic ita tristis effectus est, ut nulla pace, nulla quiete potiretur? hujus sane maxima fuit tristitia. Cumque Ruffinus, familiaris ejus eum lætari et bono animo esse juberet, fleus ille respondit: *O Ruffine, tu mea mala non sentis. ego lamenor et gemo calamitatem meam: quia servis quidem et mendicantibus aperta sunt templa Dei, et proprium Dominum ingredientibus licite exorant, mihi vero ingressus ad eum non est; insuper etiam cæli mihi sunt clausi. Hæc dicens, singultibus verba singula interrompebat, neque quievit, donec nexu anathematis solberetur* (Theod. hist. trip. 9, 30). Quod de Theodosio, hoc et de omnibus impiis dicendum. Quamdiu enim mortali peccato inquinantur, nulla unquam vera pace fruuntur: quin contra intus semper conscientia mor-

sibus extimulantur et torquentur. Si ad cælum oculos tollant, mox suggerit conscientia, nunquam illic ascensuros nisi suis prius abrenuntiaverint sceleribus: si inferni supplicia mente revolvant, mox intus loquens conscientia dicit eis: quod iis æternum addicentur supplicia, nisi a viis suis pessimis declinent; si fratres videant, propinquos, vel amicos ilriori vultu, modesta lætitia, comitate, benignitate aliisque virtutibus revelare interiorem pacem et gaudium quod possident, confestim eis sua exprobrat conscientia; ecce veros Dei filios et amicos; tu autem es filius gehennæ! En tortorem crudelem eos ubique dirissime crucians: *peccator habet in secreto cordis sui tortorem conscientia sue* (Aug. ser. 18 de verb. apost.). Vis ergo, peccator, vera pace et tranquillitate in hoc mundo frui? omnia e corde tuo tolle crimina, et bene vive: *vis ergo nunquam esse tristis?* inquit Isidorus, *bene vive* (Soliloq.). Hæc unica est ars, qua obtineri potest vera pax in hac vita, quia impiis et omnibus iniqua agentibus nulla unquam erit vera pax in vita: *nec etiam in morte*.

II PARS.

Non est pax impiis in morte.

Refert S. Joannes Climachus, Stephanum virum pereximia sanctitate fulgentem, qui toto quadragesima annorum curriculo in eremo, vigiliis, jejuniis, lacrymis, omnique virtutum generi addictus, præclare vixerat, in hora mortis obstupuisse, turbatum esse: *et quasi, inquit, rationem quidam a se exigerent, cunctis qui astabant audientibus, ajebat: aliquando quidem, ita sane, sic revera est, sed pro hoc tot annis jejunavi. Aliquando vero: non certe, sed mentimini, hoc non feci. Deinde rursus: ita vere est, hoc ita est: sed flevi, sed ministravi. Ac rursus: vere me accusatis. In quibusdam etiam aliquando ajebat, ita sane, et quidem ad hæc quid dicam non habeo, ideo misericordia est. Et erat perfecto*

spectaculum horrendum, ac terrificum. De famoso illo multorum eremicolarum abbate et patre Arsenio fertur, quod instante morte, timor et tremor venerint super eum. De sancto Hilarione etiam narrat sanctus Hieronymus, quod cum in hora mortis frigidus timor artus ejus invasisset, ut timorem hunc procul pelleret, dicebat: *O anima mea, egredere, quid dubitas? egredere, quid times? septuaginta annis Deo servisti, et adhuc exire times?* (Hier. in vita Hil.). Heu si viri illi sanctissimi in hora mortis timuerunt, et perfecta pace non gavisi sunt, quæ quæso, instante morte, pax erit impiis, quæ animi tranquillitas, quale gaudium, qualis consolatio? Tunc nulla eis erit pax, nulla tranquillitas, nulla quies et consolatio, imo magnus iis inerat timor, maximus dolor, et ut ait sanctus Bernardus, *inter diversos dolores et timores animam capirabunt.* Cum viri justi ad portas mortis appropinquant, aliquo affici solent timore scientes formidanda esse Dei judicia; mox secum ipsi recogitantes, se non mortaliter peccasse, aut de perpetratis peccatis penitentiam egisse, blanditur eis conscientia, et adveniente sancta in Deum fiducia, in pace dormiunt et requiescunt. Impii vero non sic; recordantur se toties in Deum suum peccasse, toties conversionis gratiam abjecisse, totiesque Deo vocanti restitisse, ideoque turbantur, trepidant, et infelicitur moriuntur, et non in pace, ast in confusione dormiant, *dormiemus in confusione nostra, et operiet nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos.* Quamdiu bene habent peccatores, in mediis etiam deliciis vera non gaudent pace propter intus torquentem conscientiam, et patrorum scelerum memoriam eos conturbantem. Instante morte, longe dirius cruciantur, omnisque pax fugiet ab eis, *tum* ob demones, qui eos conturbant; *tum* ob Dei judicia, quæ formidant.

1. Cum infirmatum, mortique appropinquat impius, omnia in quæ incidit peccata, menti ejus obijciuntur: tunc meminit pravarum omnium cogitationum, quas toto vitæ suæ tempore mente revolvit; omnium verborum inordinatorum quæ protulit,

uno verbo, omnium scelerum quæ perpetravit. Tunc testificans et accusans conscientia ei exprobat quiddam unquam mali fecit, intus dicens: nonne verum est, quod obscenas cogitationes millies voluntarie mente volvistis? Nonne fœdis libidinibus illo die et cum illa persona indulxisti? Nonne millies nomen Dei tui blasphemasti? Nonne hunc et illum hominem bonis inique spoliasti? Nonne hanc, et illam actionem iniqua egisti? Tunc non aliqua dumtaxat, omnia penitus peccata quæ perpetravit impius, veluti torrentes in mentem ejus venient, eumque conturbabunt: *torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Tunc quilibet impius, si rationis usu polleat, sua omnia mente volvens peccata, eorum ponderabit gravitatem; et quæ sibi antea levissima videbantur, tunc enormia et quasi formidanda monstra apparebunt. Tot igitur recogitans et ponderans peccata, quomodo plurimum non contristabitur et conturbabitur? *venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traduent illos ex adverso iniquitates ipsorum.* Quamquam vero memoria præteritæ vitæ nequam abunde sufficiat ad turbandum cor impiorum, appropinquante morte, adhuc et *tetri demones, quibus in vita servierunt, horrende eos torquebunt.*

2. Iis nonnunquam demones sese sub horrendis figuris videndos præbent, eisque tantum terrorem incutiunt, ut de conversione et salute cogitare nequeant: *ex omni parte terrebunt eos demones terribiles, et horribiles.* Etsi vero demones impii sub specie visibili non appareant, eorum saltem mentibus se ingerunt, eaque illis suggerunt quæ ad eos conturbandos et terrendos sunt idonea. Tunc iis Deum representant, non ut benignum, misericordem, et paratum iis indulgere si converti velint; verum ut terribilem et severum judicem, ut iratum dominum jam vindictæ suæ flagella manu gestantem. Quibus ideis ita terrentur et conturbantur impii, ut interna pace frui quomodocumque nequeant: *conturbati sunt, commoti sunt: tremor apprehendit eos.* Demum impii in hora mortis interna carebunt pace *ob imminentiâ Dei judicia quæ formidant.*

3. Impii mortis proximi et cubili suo decumbentes, a Dei iudiciis timent: perique enim sibi audire videntur Deum, vita rationem ab iis petentem, et jam dicentem: *redde rationem villicationis tue*. Sibi impius quisque tunc audire videtur Deum dicentem illi: O impie, redde rationem animæ tuæ, corporis tui, facultatum tuarum, omniumque bonorum naturæ et fortunæ quæ tradidi tibi: redde rationem pretiosissimi sanguinis, quem pro tui salute libenter fudi, sacramentorum quæ pro tui sanctificatione institui, et gratiarum mearum quas in tempore opportuno tibi dedi: redde rationem sanctarum omnium inspirationum quibus ad conversionem te vocavi, et piorum motuum quibus ad recedendum a peccato, et ad bene vivendum te excitavi; redde tandem rationem omnium bonorum et beneficiorum, quæ a me percepisti. Anne iis omnibus ad mei gloriam et tui salutem usus es? O ingratus, nonne hæc omnia servire fecisti iniquitatibus tuis? nonne in me benefactorem tuum inique egisti? nonne me tui amatem inique rejecisti? nonne toties iteratis criminibus ad iracundiam me provocasti? Quæ nunc est expectatio tua, quid a me sperare potes nisi dirissimam et æterna tartari supplicia? his aut similibus cogitationibus territus peccator, turbabitur, angetur, nullaque pace fruatur. Scio, nonnullos videri impios, qui adveniente morte, nulla timoris et anxietatis signa edunt. Ipsa experientia docet, aliquos quandoque reperiri peccatores obduratos, omni sensu carentes, qui in hora mortis de penitentia aliorumque sacramentorum perceptione non curant, et tamen nullo modo timere videntur; animo ita quieto et tranquillo ex hoc mundo exeunt, ac si viri justi et sancti fuissent; revera tamen huiusmodi impii non moriuntur in Domino, nec veræ pacis munere donantur. Eorum pax non est vera, sed falsa et apparens; ut enim ait divus Augustinus, magna est differentia inter veram hominis justi et falsam hominis impii pacem; quia vera hominis justi pax provenit a Deo intus habitante per gratiam suam, et firmam salutis spem conferente; apparens vero impii pax non a gratia, nec a salutis spe procedit, sed a quadam cordis durtia, et animi insensibilitate. Ideo in pace mori

videtur impius, quia cum ob perpetrata peccata lumen fidei in mente ejus sit extinctum, cum Dei gratia a corde ejus penitus abscesserit, et cum amplius eum non arguat conscientia, insensibilis remanet, et sic in pace mori videtur, non tamen in pace, sed in durtia et insensibilitate cordis moritur. O quam magna miseria hominis impii, qui pacem non habet in morte; *multoque minus etiam post mortem*.

III PARS.

Non est pax impiis post mortem.

Moritur impius et anima ejus nativa propensione centrum suum quærit; ad Deum animæ suæ centrum naturaliter fertur; illum possidere desiderat; et ad cælum ire, ubi Deo et æterna pace fruatur, maxime peroptat. Verum a Dei fruitione, a cœlo et ab æterna pace arcetur: *repulsa est a pace anima mea*. Nulla sane pax est impio post mortem; quin contra Deum, angeli, demones et omnes creaturæ illi bellum indicunt et adversus illum militant, ac ut de Ismaele dicitur, *manus omnium contra eum*. Quandiu in hoc mundo moratur impius, innumeris eum Deus beneficiis afficit, semperque paratus est ad dandum illi osculum pacis, si ad eum converti voluerit; mox ut mortuus est, arma suâ sumit Deus, ut adversus illum pugnet, omnesque creaturas adversus eum armat, *accipiet armaturam zelus illius et armabit creaturam ad ultionem inimicorum*. Mox ut obiit impius, Deus quasi armatus adversus illum pugnat exprobrando illi quocumque patravit crimina et dirissime objurgando eum. Adversus illum pugnant custodes Angeli, objicientes ei Dei beneficia, quorum ingratus fuit et sanctas inspirationes, quas inique repulit. Adversus illum decertant demones, petentes eum sibi tradi, quia omni beatitudine indignus et æternis suppliciis dignus est. Vel dicendum, quod statim ex hoc mundo exierunt iniqui, Deus adversus illos militat, dum omnium quæ in

vita fecerunt, ab iis rationem exigit, dum eos severe iudicat, et adversus eos sententiam dicit, eosque æternis tartari suppliciiis adjudicat. Neque solum pro seipsum Deus adversus impios pugnat, verum etiam per dæmones, quibus eos cruciandos tradit, *tradidit eum tortoribus*. Ut enim explicat S. Remigius, *tortores sunt dæmones, qui animas peccatorum mille modis gravissime torquent et cruciant in gehenna*. Satis superque ex jam dictis conjicit unusquisque vestrum, impium nulla post mortem pace frui. Ut autem melius adhuc hoc pateat, descendamus in infernum viventes, ibi consideremus impios, voracibus flammis involutos, terribis dæmonibus circumdatos, et Dei visione privatos; ibi clamant, ibi gemunt, ibi vociferantur, dicentes: *erravimus a via veritatis. Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles; viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia? aut dititiarum jactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tamquam umbra*. Quæ, quæso, impiis illis in inferno existentibus pax esse potest? nulla quidem. Continuum iis inest bellum cum flammis a quibus cremantur, cum dæmonibus a quibus torquentur, ac cum complicitibus quibus maledicunt, et a quibus maledicuntur. O quam miseri post mortem impii, cum pacem nullam habeant cum Deo et cum creaturis. Numquid forte pacem habent in semetipsis? et dum torquentur exterius, interius forte aliqua pace fruuntur? Absit hoc sentire de impiis in inferno existentibus. Non sunt hi similes viris justis, qui in mediis suppliciiis quæ in hoc mundo perferunt, interna pace et quiete gaudent. Impii enim in inferno nulla potiuntur interna pace; dum exterius a flammis, et a dæmonibus cruciantur, interius a verme conscientiæ roduntur et lacerantur. Sicut tinea vestem continue rodit licet occulte, ita vermis conscientiæ sine ulla intermissione damnatorum corda corrodit et arguit, intus dicens, cur, o impie, animam tuam ad Dei imaginem, celo natam et unicam tuam, pro momentanea voluptate, pro modico lucro, pro transitoris dignitatibus et ut ita dicam, pro nihilo dæmoni vendisti, et nunquam redimendam inferno mancipasti? cur vo-

canti divinæ gratiæ toties restitisti? cur veram de peccatis poenitentiam non egisti? cur non imitatus es hos et illos qui poenitentiam egerunt, et salvi facti sunt? Hic vermis nunquam morietur, *vermis eorum non morietur*; erit perpetuus accusator et vindex hominis impii, qui statuet illi ante faciem præterita peccata et redarguet eum, justæque condemnabit. Imo sævissimus ille vermis, carnificis instar, dire eorum corda torquebit: vel ad modum hostis infensissimi, perpetuum bellum adversus illum geret, eumque semper infestabit. Sicut ranæ clamore suo dormientium quietem turbant, sic vermis conscientiæ in inferno nunquam tacebit; impios semper arguet et inquietabit. Modo illis objiciet quæ et quanta pro eorum salute Christus passus sit; modo gratias omnes quibus abusi sunt; modo æternam beatitudinem ad quam erant creati et a qua in æternum exulant, quia a peccato abstinere noluerunt, vel quia modicam poenitentiam agere recusarunt. Ideo reprobi interno hoc verme corrosi et semper lacerati, in rabiem et desperationem incident, suasque præ dolore linguas manducabunt, *commanducaverunt linguas suas pro dolore*. O quam graviter adversus impios in inferno pugnat internus ille vermis! o quam graviter lacerantur et cruciantur acerbis illis conscientiæ stimulis et morsibus! insuper, ut ait summus pontifex Innocentius, in inferno sunt vermes materiales, quibus rodentur impiorum corpora: *in inferno vermis duplex; interior, qui rodit cor; exterior, qui rodit corpus*. Et ut loquitur D. Basilius « in inferno est vermium innumerabilium genus venosum ac carnivorum, esitans quidem semper, nec tamen se satians, sed intolerabiles dolores morsibus infligens ». Addit S. Anselmus, quod *in inferno sunt vermes immortales, serpentes et dracones, visu et sibilo horribiles; qui, ut pisces in aqua, ita vivunt in flamma*. Quæ ergo post mortem pax esse potest impiis, cum Deus, angeli, dæmones, vermes, serpentes et dracones adversus illos acriter pugnent? nulla sane iis est pax non solum in vita et in morte, nec etiam post mortem. Igitur, iniqui, desinite perverse agere; tollite de medio vestri peccata, quæ sunt causa, cur nulla

vobis unquam sit pax, et nolite amplius peccare in Deum vestrum. Scitis, prælum magnum aliquando factum esse in cœlo: *prælium magnum factum est in cœlo. Michael et Angeli ejus præliabantur cum dracone.* Unde hoc bellum in cœlo? a peccato: nisi enim peccasset angeli, nullum unquam in cœlo prælium, sed sempiterna pax fuisset. Utque e cœlo tolleretur prælium, et perfecta pax in eo solidaretur, expulsum est e cœlo peccatum, et angeli qui peccaverant, extra cœlum ejecti sunt. Sicut autem bellum in cœlo ortum est a peccato: ita et bellum in vobis a peccato est, et peccatum in causa est, cur nulla unquam pace fruamini. Ideo omnia peccata e medio vestri tollite, ut Deus pacis habitet vobiscum et ut vera pace frui mereamini. Omnibus notum est, Christum esse authorem pacis, pacemque nobis cum æterno Patre conciliasse. *Pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.* Quomodo nos Patri reconciliavit, pacemque nostram composuit? per destructionem peccati. Sicut enim per peccatum inimici Dei facti eramus, ita et per peccati destructionem pax nostra inita est, et Deo reconciliati sumus. Vultis similiter vera et perfecta pace gaudere? omne peccatum a vobis tollite. Durum vobis videtur aliena restituere, huic creaturæ valericere et penitentiam suscipere, ut peccatum in vobis destructis? multo tamen durius videri debet, nulla in hoc et in alio mundo pace gaudere. Igitur penitentiam strenue suscipite; omne peccatum procul a vobis pellite, et perfectam in hoc mundo et æternam in cœlo pacem habebitis. Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum supplex deprecor, ut æternam, ineffabilem et incomprehensibilem paradisi pacem vobis, mihi et omnibus tribuere dignetur. *Amen.*

EXPLICIT TOMUS TERTIUS

CONTINENS CONCIONES DE TEMPORE SEC. PART. QUADRAG.

INDEX

DOMINICA QUARTA — De divina providentia	pag. 1
I PARS. — De Dei providentia non est dubitandum	» 2
II PARS. — De Dei providentia non est murmurandum	» 8
III PARS. — De Dei providentia non est diffidendum	» 12
FERIA II POST DOMINICAM QUARTAM — De templorum profanatoribus	» 17
I PARS. — Templorum profanatores in Deum graviter peccant	» 18
II PARS. — Templorum profanatores Deum ad iracundiam provocant	» 23
III PARS. — Templorum profanatores a Deo severe puniuntur	» 27
FERIA III POST DOMINICAM QUARTAM — De Dei mandatis	» 32
I PARS. — Dei mandata servare est possibile	» 33
II PARS. — Mandata Dei servare est facile	» 38
III PARS. — Dei Mandata servare est necessarium	» 42
FERIA IV POST DOMINICAM QUARTAM — De cœcitate spirituali	» 46
I PARS. — Cœcitatibus spiritualibus causæ	» 47
II PARS. — Cœcitatibus spiritualibus malignitas	» 51
III PARS. — Cœcitatibus spiritualibus remedia	» 55
FERIA V POST DOMINICAM QUARTAM — De morte	» 59
I PARS. — Quid est mors	» 60
II PARS. — A quo est mors	» 64
III PARS. — Quævis futura est cujusque mors	» 68
FERIA VI POST DOMINICAM QUARTAM — De conversione non differenda	» 78
I PARS. — Qui conversionem ad vitæ finem differunt increduli sunt	» 74
II PARS. — Qui ad conversionem ad vitæ finem differunt, stulti sunt	» 79
III PARS. — Conversionem ad vitæ finem differentes, reprobationi proximi	» 84
DOMINICA PASSIONIS — De mendacio	» 89
I PARS. — Mentiri est commune	» 90
II PARS. — Mentiri est probrosum	» 95
III PARS. — Mentiri est inale	» 98

FERIA II POST DOMINICAM PASSIONIS — De avaris usurariis pag. 102	
I PARS. — Avarus usurarius in vita non potest satiari . . .	104
II PARS. — Avarus usurarius in morte non potest sanctificari . . .	108
III PARS. — Avarus usurarius post mortem salvari non potest . . .	112
FERIA III POST DOMINICAM PASSIONIS — De festis diebus rite celebrandis . . .	116
I PARS. — Festis diebus abstinendum a peccatis . . .	117
II PARS. — Festis diebus cessandum ab operibus servilibus . . .	121
III PARS. — Festis diebus insistendum pietatis operibus . . .	125
FERIA IV POST DOMINICAM PASSIONIS — De detractioe . . .	130
I PARS. — Detractio est peccatum commune . . .	132
II PARS. — Detractio est peccatum grande . . .	137
III PARS. — Detractio est peccatum perniciosum . . .	141
FERIA V POST DOMINICAM PASSIONIS — De Magdalena peccatrice . . .	146
I PARS. — Peccatorum beate Magdalene natura . . .	147
II PARS. — Peccatorum beate Magdalene causa . . .	152
III PARS. — Peccatorum beate Magdalene remedia . . .	157
FERIA VI POST DOMINICAM PASSIONIS — De Magdalena penitente . . .	160
I PARS. — Magdalene penitentia fuit prompta . . .	162
II PARS. — Magdalene penitentia fuit sincera . . .	167
III PARS. — Magdalene penitentia fuit constans . . .	170
DOMINICA PALMARUM — De ambitione . . .	174
I PARS. — Beneficia et seculi dignitates ambire non debent indigni . . .	176
II PARS. — Beneficia et seculi dignitates ambire non debent digni . . .	180
III PARS. — Beneficia et seculi dignitates ambire non debent etiam digniores . . .	185
FERIA II HEBDOMADE SANCTE — De Maria juxta Christi crucem stante . . .	189
I PARS. — Quantum Maria juxta crucem passa sit . . .	191
II PARS. — Quare Maria juxta crucem passa sit . . .	195
III PARS. — Quomodo Maria juxta crucem passa est . . .	200
FERIA VI POST DOMINICAM PALMARUM — De acerba Christi passione . . .	208
I PARS. — In Christo patiente fuit excessus afflictionis . . .	205
II PARS. — In Christo patiente fuit excessus humilitatis . . .	211
III PARS. — In Christo patiente fuit excessus amoris . . .	216
DOMINICA PASCHATIS — De Christi resurrectione . . .	221
I PARS. — Christi resurrectio est dogma, quo nullum clarius in sacra Scriptura probatur . . .	223
II PARS. — Christi resurrectio est argumentum, quo nullum fortius ad probandum ejus divinitatem . . .	228

III PARS. — Christi resurrectio est mysterium, quo ad morum correctionem et ad nostram institutionem nullum aptius videtur . . .	pag. 232
FERIA II POST PASCHA — De peccatis recidivæ . . .	236
I PARS. — Peccati recidivæ malitia . . .	237
II PARS. — Peccati recidivæ poena . . .	242
III PARS. — Peccati recidivæ remedia . . .	247
FERIA III POST PASCHA — De pace . . .	252
I PARS. — Non est pax impiis in vita . . .	253
II PARS. — Non est pax impiis in morte . . .	257
III PARS. — Non est pax impiis post mortem . . .	261